

Limes – 2019

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2019
Том VI

Берегове–Ужгород
2019

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том «LIMES» об'єднує праці з економіки, математики, інформатики, хімії, географії та суспільствознавства.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 7 від 20.12.2019 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (Видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Вікторія Семйон, кандидат економічних наук та Габор Патакі (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор
(кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук, спеціальність «науки про землю: петрологія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит
(кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет)
Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор
(Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана)
Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (кафедра філології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля»
(кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана)
Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Роберт Бачо, доктор економічних наук (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: Олександр Добош

ВЕРСТКА: Вікторія Товтін

КОРЕКТУРА: Льдіко Гріца-Варцаба, Томаш Врabelь, Олександр Кордонець

ОБКЛАДИНКА: Ласло Веждел

УДК: Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини:

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29) та ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2019
VI. évfolyam

Beregszász–Ungvár
2019

A „LIMES” című tudományos évkönyv 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsának határozata alapján jelenik meg. A tudományos évkönyv a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. A „LIMES” jelen kötet a közgazdaság-, matematika-, informatikai, kémiai, föld- és társadalomtudomány különböző területeit öleli fel.

Nyomatott tömeg-tájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.

*Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2019.12.20., 7. számú jegyzőkönyv).*

FŐSZERKESZTŐ:

dr. Orosz Ildikó, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF)

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dobos Sándor és Orbán Melinda (Kiadói Részleg, II. RF KMF)
Szemjon Viktória, a közgazdaság-tudományok kandidátusa és Pataki Gábor (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

dr. Bacsó Róbert, a közgazdaság-tudományok doktora (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF)
dr. Berghauer Sándor, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. Bódi Béla, a fizika- és matematika tudományok doktora (Matematikai és Informatika Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. habil. Dávid Lóránt Dénes (Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Szent István Egyetem)
dr. habil. Höhn Mária, a biológiai tudományok kandidátusa (Növénytan Tanszék, Szent István Egyetem)
dr. Kész Margit, PhD (Filológia Tanszék, Magyar Tanszéki Csoport, II. RF KMF)
dr. Molnár József, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF)
dr. Nagy Béla, a biológiai tudományok kandidátusa (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. Protopopova Vira, a biológiai tudományok doktora (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF)
dr. Rác Béla, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. Varga Zoltán Sándor, a biológiai tudományok doktora, professor emeritus
(Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem)
prof. dr. Zsiguc György, a műszaki tudományok doktora (Matematikai és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. Brenzovics László, PhD (Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Műszaki szerkesztés: Dobos Sándor

Tördelés: Tótin Viktória

Korrektúra: Grica-Varcaba Ildikó, Vrabely Tamás, Kordonec Olekszandr

Borítóterv: Vezsdel László

ETO-besorolás: a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos évkönyv megjelenését Magyarország kormánya támogatta:

Alapító: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Jótékonyági Alapítványa (2016-tól Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Cím: 90202 Beregszász, Kossuth tér 6. Honlap: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) és a „RIK-U” Kft. (Cím: 88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.

© A szerzők, 2019

© A szerkesztők, 2019

ISSN 2411-4081

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

LIMES

Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

2019
Volume VI

Berehove–Uzhhorod
2019

The scientific bulletin "LIMES" was established in 2014 and is published according to the resolution of the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The scientific bulletin publishes in Hungarian, Ukrainian and English languages students' and teachers' academic studies of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, and researchers' academic articles from Ukraine and abroad. The given volume of "LIMES" contains academic studies and articles in Economics, Mathematics, Computer Science, Chemistry, Earth and Social Sciences.

**Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB, No. 20762-10562P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine on the 8th of May, 2014**

*Recommended to publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education, record No. 7 of December 20, 2019*

EDITOR-IN-CHIEF:

Ildikó Orosz, PhD (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College)

MANAGING EDITOR:

Melinda Orbán and Sándor Dobos (Publishing Department, Transcarpathian Hungarian College)
Viktória Szemjon, C.Sc. in Economics and Gábor Pataki (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College)

EDITORIAL BOARD:

Béla Bódi, D.Sc. in Physics and Mathematics, professor
(Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College)
Béla Nagy, C.Sc. in Biology (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College)
Béla Rácz, PhD (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College)
József Molnár, PhD (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College)
Lóránt Dénes Dávid, PhD, habilitation, professor
(Institute of Regional Economics and Rural Development, Szent István University)
Margit Kész, PhD (Department of Philology, Hungarian Departmental Group, Transcarpathian Hungarian College)
Mária Höhn, C.Sc. in Biology, habilitation (Department of Botany, Szent István University)
Róbert Bacsó, D.Sc. in Economics (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College)
Sándor Berghauer, PhD (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College)
Vira Protopopova, D.Sc. in Biology, professor
(Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College)
Yurij Zhiguts, D.Sc. in Technical Sciences, professor
(Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College)
Zoltán Sándor Varga, D.Sc. in Biology, professor emeritus
(Department of Evolutionary Zoology and Human Biology, University of Debrecen)
RESPONSIBLE FOR PUBLISHING:
László Brenzovics, PhD (Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian College)

Technical editing: Sándor Dobos

Page proof: Viktória Tótin

Proof-reading: Ildikó Grica-Varcaba, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrábely

Cover design: László Vezsdel

Universal Decimal Classification (UDC): The Apáczai Csere János Library of Transcarpathian Hungarian College

Authors are responsible for the content of academic studies and articles.

The publication of the scientific bulletin is sponsored by the government of Hungary:

Founder: Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian Pedagogical College (after 2016 Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

Publishing: Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. Website: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) and "RIK-U" LLC (Address: Gagarin Street 36, 88000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

Printing: "RIK-U" LLC

© The Authors, 2019

© The Editors, 2019

ЗМІСТ–TARTALOM–CONTENT

Дністрянський Мирослав: <i>Регіональний розвиток сучасної України: нові виклики і пріоритети</i>	11
	
SOLYMOS KAROLINA – CSOMA ZOLTÁN: <i>A Kárpátaljai-alföld talajai felvehető cink tartalmának meghatározása és az ellátottság megítélése nemzetközi összehasonlításban</i>	17
	
BARANYI, ARANKA – CSERNÁK, JÓZSEF – TÓTH, ESZTER: <i>Results of the Survey on Studying Finance Basics</i>	27
	
SÁNDOR ISTVÁN: <i>Innovatív technológiák alkalmazása a szövegelemzésben</i>	39
ROMÁN ERIKA – KUCSINKA KATALIN: <i>Nem csak versenyre</i>	47
	
AGG, ZOLTÁN: <i>How „wised up” are we in matters of climate change?</i>	53
BARABÁSNÉ KÁRPÁTI DÓRA: <i>Kompetenciák szerepe, mérési lehetőségek az oktatásban és a munkaerőpiacon</i>	61
BARANYI ARANKA – JURKÓ GYULA: <i>A magyarországi kis- és középvállalkozások idegen forrásból történő finanszírozási gyakorlata</i>	69
BELOVECZ MÁRIA – HALMOSI TÍMEA – IPACSNÉ GEDEI BEÁTA – VAJNA ISTVÁNNÉ TANGI ANITA: <i>Bankértékelés CAMELS-módszerrel</i>	83
BENCSIK ANDREA – MACHOVÁ RENÁTA – ZSIGMOND TIBOR: <i>Interim menedzsment, mint a tudásátadás eszköze</i>	95
BUDAI ELEONÓRA: <i>A számviteli rendszer az elmúlt 50 év tükrében</i>	105
CSÁKI-DARABOS RITA: <i>Teljesítménymérés lehetőségei az e-kereskedelemben</i>	117
DENICH ERVIN: <i>A hagyományos kockázatkezeléstől a vállalati kockázatkezelésig</i>	129
EGRI IMRE: <i>A tőzsde lehetőségei és hatása a gazdasági fejlődésre (néhány gondolat a 4.0 perspektívájában)</i>	141
FÁSI CSABA: <i>Hogyan teljesít Magyarország a digitalizáció terén? Elemzés a rangsorok és a stratégia szemüvegén keresztül</i>	153
FEHÉR HELGA – MOLNÁRNÉ BARNA KATALIN: <i>Útban az ügyfélközpontú adóhatóság felé</i>	163

FEJES NORBERT: Kárpátalja gazdasági helyzetének és külgazdasági tevékenységének értékelése a XXI. században	177
GYURCSIK, PETRONELLA – TÓTH, RÓBERT: <i>Impact of the financial strategy and the capital structure on the financial performance and competitiveness of SMEs</i>	203
HEGEDŰS, MIHÁLY – NEDELKA, ERZSÉBET: <i>The impact of digitalization and Industry 4.0 on the audit</i>	211
KEREZSI DÓRA – ERDEY LÁSZLÓ – DÉKÁN TAMÁSNÉ ORBÁN ILDIKÓ: <i>A kiegészítő melléklet eredménykimutatáshoz kapcsolódó részének elemzése magyarországi sportvállalkozások körében</i>	221
KISS ÁGOTA – DÉKÁN TAMÁSNÉ ORBÁN ILDIKÓ: <i>A szabályozott ingatlanbefektetési társasági státusz IFRS szerinti értékelési és adózási előírásainak szabályozása Magyarországon</i>	231
KÓMÍVES PÉTER MIKLÓS: <i>A felsőoktatás nemzetköziesedésének két dimenziója</i>	239
KOZMA, DOROTTYA EDINA: <i>Strategies for Sustainable Development - Exploring the similarities and differences between the European Union and the Visegrad Four</i>	249
LAKATOS VILMOS: <i>Controlling a vállalkozások döntéshozatali folyamataiban – elemzés vállalati esetek alapján</i>	263
MALATYINSZKI, SZILÁRD: <i>The effect and development of dual higher education in disadvantaged areas</i>	273
MOLNÁRNÉ BARNA KATALIN – FEHÉR HELGA: <i>A társasági adó és a gazdasági versenyképesség területi összefüggései</i>	279
NAGY ADRIÁN SZILÁRD – TÓTH SZABOLCS: <i>Helyi közösségi közlekedési szövetségek és szolgáltatói modellek Európában</i>	291
NAGY, ZSUZSANNA: <i>The effect of agricultural subsidies on efficiency and productivity of farms: a literature review</i>	299
ÖLVEDI TÍMEA – MIKLÓS GÁBOR: <i>Az európai egységes valuta bevezetése Romániában és Magyarországon</i>	307
PATAKI GÁBOR: <i>Vállalkozói karaktersvizsgálat Kárpátalja határ menti térségében</i>	321
PATYI BALÁZS – PATAKI LÁSZLÓ – ILLÉS BÁLINT CSABA: <i>A pénzügyi diagnosztika jelentősége az újonnan alapított vállalkozások életében</i>	331
TÖKÉS TIBOR – MÁRKUS ÁDÁM – GÁLL JÓZSEF MIHÁLY – ERDEY LÁSZLÓ: <i>A 2016-os regionális reform Franciaországban</i>	339
TŐZSÉR ANETT: <i>A székelyföldi és a felvidéki turisztikai szervezeti rendszer vizsgálata</i>	347
VAJNA ISTVÁNNÉ TANGL ANITA – HALMOSI TÍMEA – SUHAJDA ÁDÁM – VAJNA ISTVÁN – BELOVECZ MÁRIA: <i>A számvitel múltja és jövője</i>	359
VARGA JÓZSEF – CSEH BALÁZS: <i>A negyedik ipari forradalom várható hatásai a felszabaduló emberi munkaerőre</i>	371
Когут Юлія – Ковач-Румп Генетта: <i>Міжбюджетні відносини Державного та місцевих бюджетів України</i>	381
Лалакулич Марія: <i>Фінансове забезпечення вищої освіти в умовах активізації міграційних процесів</i>	389
Семанюк Віта: <i>Філософські, соціологічні та психологічні проблеми обліку</i>	397
ESEMÉNYNAPTÁR	409

IMPACT OF THE FINANCIAL STRATEGY AND THE CAPITAL STRUCTURE ON THE FINANCIAL PERFORMANCE AND COMPETITIVENESS OF SMES

GYURCSIK, PETRONELLA¹ – TÓTH, RÓBERT²

¹PhD student, Szent István University, Faculty of Economics and Social Sciences,
Doctoral School of Management and Business Administration
e-mail: gy.petronella01@gmail.com

²PhD student, Szent István University, Faculty of Economics and Social Sciences,
Doctoral School of Management and Business Administration
e-mail: toth.robort.nemet@gmail.com

The present study primarily focuses on establishing the literary foundations serving as a basis for a future research project on the topic. The article deals with the most important financial factors of competitive corporate operations by examining Hungarian and international literature. The major aim is to identify those financial factors that directly influence efficient financial operations. Based on our preliminary secondary research, corporate capital structure, financial strategy and the elements of the inside and outside the company culture are considered as such factors. Indirectly, as a soft factor, the issue of trust is also included here; since trust is a major expectation from both inside and outside the company stakeholders. Our professional opinion is that today's digital transformation will fundamentally change company management, and both present and future leaders need to adapt to these changes. As we see it, highlighting the financial components identified in our article can be regarded as a specific competitiveness factor.

Keywords: SME, competitiveness, corporate financial strategy, capital structure

ABSTRACT

Jelen tanulmányunkban alapvetően a téma szakirodalmi megalapozottságára fókuszálunk, amellyel szeretnénk meg-alapozni a jövőbeni, fenti témával foglalkozó kutatásainkat. Cikkünk hazai és nemzetközi irodalmak feldolgozásával a versenyképes vállalati működés legfontosabb pénzügyi faktoraival foglalkozik. Elsődleges célunk, hogy azonosítsuk azokat a pénzügyi faktorokat, amelyek közvetlenül, illetve közvetve képesek befolyásolni az eredményes működést. Előzetes kutatásaink alapján ilyen közvetlen tényezőknek tekintjük a vállalatok tőkeszerkezetét, pénzügyi stratégiáját, valamint a vállalaton belüli és kívüli pénzügyi kultúra elemeit. Közvetetten, puha tényezőként ide soroljuk továbbá a bizalom kérdéskörét, amely a vállalaton belüli és kívüli stakeholderekkel szemben fogalmazódik meg fontos elvárásként. Meg-látásunk szerint a tanulmányunkban azonosított pénzügyi részterületek fókuszba helyezése különös versenyképességi tényezőként is felfoghatóak.

Kulcsszavak: KKV, versenyképesség, vállalati pénzügyi stratégia, tőkeszerkezet

INTRODUCTION

In maintaining and improving competitiveness, besides leadership, organisational and productive efficiency and appropriate cost management, high level financial culture and financial awareness have become more and more important factors. To achieve the set goals, it is not enough to focus on the technical and technological conditions of production; financial decisions also have a decisive effect on corporate effectiveness and competitiveness. However, it has to be emphasised that they need to be dealt with on strategic level to best serve the purposes of corporate effectiveness.

Alongside a general comprehensive overview of strategic management this study aims at identifying those financial factors – which can be interpreted as specific competitiveness factors – that directly or indirectly influence the effective operation of companies.

FINANCIAL CULTURE – STRATEGY- AND CONTROLLING-FOCUSED APPROACHES

The **basic role of strategy** is to enable a company to implement actions that help them **create a greater value for consumers than competitors** in the chosen target markets (Chikán 2013; Dietmar–Schäfer 2015). The fundamental aim of businesses is value creation, which, according to Chikán (2013) has to have double focus: besides creating value for consumers it has to do the same for the owners. **Company vision and strategy play a vital role** in achieving core goals since they determine long-term goals. A company **lacking a strategy is lacking conscious and predictable control over its future** (Malik 2013; Reszegi–Juhász 2014), and control is becoming increasingly important these days. In his book Sinkovics (2010) draws attention to the fact that with the dramatic decrease of natural resources, economic operators, that is governments, businesses and households will

face a brand new situation in the forthcoming decades of the 21st century, which requires the development of appropriate strategies and planning methods both in the public and business sectors. George Friedman (2012), the founder and CEO of Stratfor, in his book, highlights **technological and demographic imbalances**, which also have a significant effect on the business strategies of the coming decades. Virág and his co-authors (2013) say that “in the lack of a well-thought-out strategy, arbitrary product development, that is a far cry from market realities, technical and technological development disconnected from industrial conditions, primarily prestige-focused brand management and self-serving, occasionally fashionable trend-driven organisational development which is not matched by a change in the scope of activities, is not uncommon”. **The series of unfounded decisions usually generates extra costs in turn**, and they divert attention from economic decisions bearing real significance; thus, leaders cannot properly attend to rapid market changes. Therefore, the management should apply organisational and management methods that improve business flexibility, responsiveness so that they are capable of reacting efficiently to unanticipated and unexpected environmental challenges. (Kozma 2018; Budavári et al. 2017) This simultaneously means that a company can never be a totally closed system. An economic operator and its strategies have to be open to changes (Csath 2010) with a view to being able to carry out reorientation or change (Csath 2010) if – despite careful analysis – unexpected situations surface in their environment. Only companies that are open in their organisation, operations and management can retain their competitive position, and improve their performance amid today’s more and more surprising environmental challenges (Hoványi 1999).

The outside environment puts a heavy pressure on businesses. With the changes of

environment come not only new opportunities but also dangers to the company's strategy development. Alongside that of the outside environment, an analysis of companies' internal conditionality is also needed since a business's strategic conditions are determined by its resources, employee qualifications and skills, as well as sufficient resources and abilities for responding to changes (Thomson–Strickland 1992). To be able to retain a company's competitiveness in the long run, information is necessary about the environment, the market, competitors and consumers, just as the accurate assessment of a company's own position is essential (Hágen 2008). These pieces of information can be acquired from the business's micro and macro environment. Continuous strategic operation includes gathering and analysing information, pinpointing directions for development, as well as executing and implementing a strategy.

In the globalised and rapidly changing world economy of the 21st century, businesses leave greater and greater room to the **application of those management systems** that primarily contain **financial decision-supporting information**, thereby aiding both the operative and strategic levels of management (Zéman 2016). In developing an economic operator's future vision, its target system and task structure, top management fundamentally relies on the consistency of financial and financing perspectives to ensure the sustainability of operational processes (Horváth 2016). A major present and future challenge with respect to corporate and economic sustainability is how to attain **dynamic corporate governance and competitive business management** in a way that it **can adapt to outside environmental conditions in the most effective way possible**. In today's globalised world excellent management, appropriate organisational structure and culture, employment of a qualified workforce, cost-effective management, improving the quality of production and the company's ability to adapt and react rapidly, are of vital

importance. In possession of these **businesses** have an opportunity to **improve their competitiveness**. To achieve and sustain competitiveness, an important connection has to be taken into account: one of the basic preconditions for a company's ensuring expected efficiency is to carry out their business activities in an economically well-founded way. The levers of corporate development are the sound management of financial resources, and the development and implementation of appropriate investment and capital expenditure policies. Entrepreneurship in a changing environment entails substantial risks; therefore, risks need to be identified and neutralised in time. This involves management measures which play a vital role in the long-term sustainable development of businesses (Stefan, 2014). According to Sun (1988) the lasting success of a company requires two basic factors: (1) the knowledge of its own skills and abilities, and (2) the constant identification of the company's environment. This means that there is a heavy emphasis on the continuous analysis of the company (strengths and weaknesses) and its outside environment (opportunities and threats), which together determine corporate performance (Heinz et al. 2013).

Growing competition and the expansion of activities make corporate governance more and more complex, and parallelly, the **role of the decision-supporting function has acquired a new significance**. Leaders have a strong interest in its success as decision-making is based on information available to them (Horváth 2011; Göröcsi 2017). The **active use of different market-related information contributes to the efficiency of companies' product development** and also to the **overall corporate performance** (Moenaert–Souder 1990; Moorman 1995).

According to Horváth (2009) controlling – from a functional point of view – is a sub-system of management which coordinates planning, checking and information supply.

Its general function is planning, the **comprehensive systematic surveillance of business activity**, periodic evaluation, information supply and thus the management of activities to achieve strategic goals and help adapt to environmental conditions (Hahn–Hungenberg 2001). The **primary aim of controlling** is **providing the management** accurate, **reliable and timely information** about the position and ongoing operation of the company. This means providing short-term operational information for operational management and comprehensive information to serve as a basis for strategic decisions.

In **improving business effectiveness and efficiency the respective management**, therefore directing, organising and controlling functions as well, **play a dominant role**. This is justified by a 2012 multi-country research project in which Bloom, Sadun and Reenen (2012) studied the role management plays in business performance. According to the results three factors have a decisive role: (1) the quality of short- and long-term goals and task definitions which extends to productivity, (2) the system of performance assessment related to rewards and wages and (3) the refined, differentiated and continuously analysed performance assessment and controlling system. It was also investigated whether businesses with excellent management are more successful than businesses having not so good managers. The study revealed that the majority of companies have poor management, while companies having a quality management perform better in every respect, and it is reflected in smoother business growth. The foundations of the theory on business growth were laid in 1959 by Penrose, who looked at companies as a system of productive resources. In her work Penrose presented firms which operate in an imbalanced environment under uncertain conditions, yet they are able to adapt flexibly. According to Penrose, the **organizational learning process has a crucial role**. **She believes that** company management gets

more and more efficient over time as daily tasks become a routine, freeing management input which enables managers to concentrate on value-creating growth opportunities (Katits–Zsupanekné 2017).

One of the greatest challenges of modern strategic management revolves around the question of building and maintaining a lasting competitive advantage for companies. Thus, strategic resources are born out of organisational learning and knowledge, which means that a company's past plays an important role in their formation (referring back to Penrose's thoughts).

FINANCIAL STRATEGY

One of the most decisive areas of corporate strategy is financial strategy, which area defines the company's overall financial objectives and operational framework and is dealt with and coordinated at the top company level. A central question of corporate strategy is how to create value for owners (Czakó–Reszegi 2010), and financial strategy plays a vital role in value creation. It is generally accepted that the basic task of financial strategy is to ensure the financing of corporate operations, as well as to use and invest available financial resources in an effective way (Zéman–Tóth 2017). Besides increasing the value of the company, one the most dominant tasks of financial management is financial strategy development. Based on this, Chikán (2013) divides a financial leader's tasks into two areas: firstly, obtaining funds for efficient operations, secondly, the efficient distribution of funds among investment options which serve the implementation of the strategy. Management needs to make decisions constantly related to these two areas based on the analysis of the inside and outside environment. Decisions made by the financial management influence every functional area and have an effect on the business's survival, functionality and even business results.

FINANCIAL CULTURE

However, for the appropriate operation of the above processes, the financial system of a company, high level of financial awareness and financial culture are required. The present study does not address financial culture theory, instead, it focuses on its practical application. Financial culture has two distinctive areas: internal and external elements. When looking at internal financial culture, the focal question is how well-founded corporate financial decisions (both in terms of investment and financing) are; what investment strategy, capital structure, financial controls and analysis are used; how well-developed the frameworks for the internal controlling system are; what the basic principles of controlling activities are; and its regularity is also an important factor. As can be seen above, several areas which have an effect on corporate performance and efficiency need to be addressed. Of course, the significance of external culture must also be stressed; its basic components are as follows:

- monitoring inflation and central bank base rate;
- detailed analysis and market comparison of credit structures;
- continuous analysis of world market processes and integration of likely impacts on company operations;
- monitoring economic policy decisions and translating them for the corporate level.

The two above approaches (internal and external) combined constitute the overall financial culture of companies. When both internal and external processes are of high standard, it can be said that companies are able to perform much more effectively.

CORPORATE FINANCING AND CAPITAL STRUCTURE

One of the most essential questions of corporate financing, the supply of funds is the **development of the capital structure** serving operations in the most effective way possible. This is justified by a 2016 international survey which showed that company leaders find the assessment of capital structure and investment exceedingly important in making strategic level decisions, in practice as well (Zéman–Tóth 2017). Research on optimal capital structure concluded that marginal costs of funds play a crucial role in increasing the dividend payable and company value, which is in the direct or indirect interest of not only owners but also other internal and external stakeholders, since it can mean a certain guarantee for their payment claims (Sisa 2009). In the light of the above and the fact that not only loan capital but also own capital entail costs, and the different capital elements mean differing costs for companies, as well as unused capital funds invested elsewhere can be profitable (Bélyácz 2013), it can be stated that by taking into account risk – yield – liquidity relations, financial leaders must aim to develop a capital structure which contributes the most to increasing business value, efficiency, profitability and competitiveness.

TRUST

Today trust as one of the most important critical success factors is a decisive element of ensuring competitiveness. When the level of trust is increased in a community, corporate competitiveness increases as well (Chikán et al. 2006). Moreover, it can be claimed that corporate decisions based on trust may bring up to 15–20% cost savings for businesses (Allée 2005), therefore, trust has a significant financial effect. It is also discussed in the book *Trust* by Fukuyama (2007), who projects the relationship between trust and efficiency to corporate cost management as follows: “For example, certain societies whose economic operators trust one another can save a lot on transaction

costs and become more efficient than societies with a low level of trust which need detailed contracts and enforcement mechanisms” (pp. 488–489.). At the same time trust is not only important in terms of external economic events, but also plays a major role in internal organisational culture and human resource efficiency; by increasing trust internal operations also become more efficient (Chikán et al. 2006).

SUMMARY

The present study, beyond a general review of strategic management, aimed at identifying those financial factors with a practical

approach which may contribute significantly to the efficient operation of businesses, as well as to retaining and improving their competitive position. We presented the function of financial strategy, summarised the different internal and external elements of financial structure; moreover, we emphasised the importance of optimal capital structure efficiency, effectiveness and its impact on the value of the company, as well as the significance of trust as a decisive factor in competitiveness.

REFERENCES

1. ALLÉE A. (2005): Offene Bücher – mehr Profit. *Harvard Business Manager*, vol. 27. no. 1. pp. 50–52.
2. BÉLYÁ CZ I. (2013): *A befektetések és a tőkepiac*. Akadémia Kiadó, Budapest, 101–102.
3. BLOOM, N. – SADUN, R. – REENEN, J. (2012): Does management really work? *Harvard Business Review*, vol. 90. no. 11. pp. 76–82.
4. BUDAVÁRI I. – KOZMA T. – SALAMONNÉ HUSZTI A. (2017): Az üzleti siker titka a kézműves csokoládéiparban. Mardo kézműves finomságok, egy vidéki kisvállalkozás fejlődési lehetőségei. *Pro Scientia Ruralis*, 1, 21–34.
5. CHIKÁN A. – CZÁKÓ E. – LESI M. (2006): Állami szerepvállalás a vállalatok versenyképessége szempontjából. In: Ágh A., Tamás P., Vértés A. (szerk.): *Stratégiai kutatások – Magyarország 2015*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 33–61.
6. CHIKÁN A. (2013): *Vállalatgazdaságtan*. Aula Kiadó, Budapest, 506. 616.
7. CZÁKÓ E. – RESZEGI L. (szerk., 2010): *Nemzetközi vállalatgazdaságtan*. Alinea Kiadó, Budapest, 174. 620.
8. CSATH M. (2010): *Versenyképesség-menedzsment*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 36–37. 335.
9. D. HAHN – H. HUNGENBERG (2001): *PuK Planungs- und Kontrollrechnung*. Wiesbaden: Gabler Verlag, 1231.
10. D. VAHS – J. SCHÄFER-KUNZ (2015): *Einführung in die Betriebswirtschaftslehre*. Stuttgart: Schäffer Poeschel Verlag, 832.
11. F. MALIK (2013): *Strategie: Navigieren in der Komplexität der neuen Welt*. Frankfurt: Campus Verlag, 422.
12. FUKUYAMA, F. (2007): *Bizalom – A társadalmi erények és a jólét megeremtése*. Somogyi P. (ford.) Európa Könyvkiadó, Budapest, 488–489.
13. GEORGE FRIEDMAN (2012): *The next Decade. Empire and Republic in a Changing World*. Anchor, Reprint edition, p. 272.
14. GÖRCSI G. (2017): *Döntéstámogatás a menedzsment feladatok tükrében*. Tudományterületek a multikulturalitás kontextusában. Gödöllő, 2017. május 12.
15. H.-G. BAUM – A. G. COENENBERG – T. GÜNTHER (2013): *Strategisches Controlling*. Stuttgart: Schäffer-Poeschel Verlag, 500.
16. HÁGEN I. Zs. (2008): A kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése controllinggal. Gazdálkodás és szervezéstudományi szakdolgozat. Kézirat. Szent István Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, 203.

17. Horváth & Partners (2016): *Das Controllingkonzept: Der Weg zu einem wirkungsvollen Controllingsystem*. München: Verlagsgesellschaft, 113–126.
18. HORVÁTH P. (2009): *Controlling: Út egy hatékony controlling rendszerhez*. Complex Kiadó, Budapest, 288.
19. HORVÁTH P. (2011): *Controlling*. München: Vahlen Verlag, 832.
20. HOVÁNYI G. (1999): A vállalati versenyképesség makrogazdasági és globális háttere. Michael Porter két modelljének továbbfejlesztése. *Közgazdasági Szemle*, XLVI. évf. 1013–1029.
21. KATITS E. – ZSUPANEKNÉ PALÁNYI I. (2017): A vállalati növekedés teóriái – áttekintés és értékelés. In.: Bélyácz Iván (szerk., 2017): *A vállalati növekedés tapasztalati az 1993–2012 közötti időszakban*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 50–90.
22. KOZMA T. (2018): Hálózati versenyelőnyök és stratégiák az ellátási láncban. In: Áldorfai Gy., Tóth T. (szerk.): „SZIE kiváló tehetségei” konferencia előadásainak összefoglaló kiadványa. Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, 68–68.
23. MOENAERT, R. K. – SOUDER, W.E. (1990): An Analysis of the Use of Extrafunctional Information by R&D and Marketing Personnel: Review and Model. *Journal of Product Innovation Management*, 7, pp. 213–229.
24. MOORMAN, C. (1995): Organizational Market-Information Processes – Cultural Antecedents and New Product Outcomes. *Journal of Marketing Research*, vol. 32. no. 3. pp. 318–335.
25. PENROSE, E. T. (1959): *The theory of the growth of the firm*. New York: John Wiley
26. RESZEGI L. – JUHÁSZ P. (2014): A vállalati teljesítmény nyomában. Nem csak tulajdonosoknak és menedzsereknek. Alinea Kiadó, Budapest, 47–59. 335.
27. Š. KASSAY (2014): *Vállalat és vállalkozás II*. Gondolat Kiadó, Budapest, 661.
28. SINKOVICS A. (2010): *Vállalati pénzügyi tervezés*. Complex Kiadó, Budapest, 294.
29. SISA K. (2009): Összefüggések a vállalat értéke és tőkeszerkezet között Miller – Modigliani nyomán. In: Majoros P. (szerk.): *Tudományos évkönyv 2008 – Kultúraközi párbeszéd az üzleti világban*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 179–189.
30. SUN, W. (1988): *The art of strategy: a new translation of Sun Tzu's classic. The art of war*. New York: Main Street Books, p.176.
31. VIRÁG M. – KRISTÓF T. – FIÁTH A. – VARSÁNYI J. (2013): *Pénzügyi elemzés, csődelőjelzés, válságkezelés*. Kossuth Kiadó, Budapest, 301.
32. ZÉMAN Z. – TÓTH A. (2017): *Stratégiai pénzügyi controlling és menedzsment*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 34. 87. 210.
33. ZÉMAN Z. (2016): A controlling fejlődéstörténetének főbb irányzatai. *Gazdaság és Társadalom*, 8. évf. 2. sz. 77–91.

Л 67 LIMES. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. 2019/Том VI. Редакційна колегія: Ільдико Орос (головний редактор), Вікторія Семйон, Габор Патакі, Мелінда Орбан та Олександр Добош (відповідальний редактор) [та ін.] – Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II – ТОВ «РІК-У», 2019. – 420 с. (угорською, українською та англійською мовами)

ISSN 2411-4081

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том «LIMES» об'єднує праці з економіки, математики, інформатики, хімії, географії та суспільствознавства.

УДК 001.89(058)

Наукове періодичне видання

LIMES

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2019 р.

Том VI

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
(протокол № 7 від 20.12.2019 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (Видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)
Вікторія Семйон, кандидат економічних наук та Габор Патакі (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор
(кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)
Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук, спеціальність «науки про землю: петрологія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)
Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит
(кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет)

Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор
(Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана)

Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (кафедра філології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля»
(кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана)

Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Роберт Бачо, доктор економічних наук (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

ВІДПОВІДАЛЬНИ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: Олександр Добош

ВЕРСТКА: Вікторія Товтін

КОРЕКТУРА: Льдіко Гріца-Варцаба, Томаш Врабель, Олександр Кордонєць

ОБКЛАДИНКА: Ласло Веждед

УДК: Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф. Ракоці II

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90 202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду за ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці II, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.) та ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року**

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

Шрифти «Times New Roman» та «Minion pro».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 48,8. Формат 60x84/8.

Замовл. № 313. Тираж 300.